

NORGES HØYESTERETT

Den 26. februar 2013 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av justitiarius Schei, og dommerne Normann og Bergsjø i

HR-2013-00450-U, (sak nr. 2013/384), straffesak, anke over kjennelse:

Den offentlige påtalemyndighet

mot

Sigurd Jørgen Klomsæt

(advokat Arvid Sjødin)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder videre anke over beslutning om gransking av speilkopi av PC ved privat antatt sakkyndig, jf. straffeprosessloven § 154. Anken reiser spørsmål om betydningen av at speilkopien inneholder taushetsbelagte opplysninger vedrørende andre straffesaker.
- (2) Sigurd Jørgen Klomsæt, født 25. april 1953, er tiltalt for overtredelse av straffeloven § 325 første ledd nr. 1. Bakgrunnen for tiltalen er at straffesaksdokumenter i den såkalte "22. juli-saken" ble gjort tilgjengelig for media. Dokumentene skal angivelig stamme fra en CD som Klomsæt – som oppnevnt bistandsadvokat – hadde mottatt fra politiet med pålegg om at de ikke skulle publiseres uten samtykke. Det er anført at dokumentene kan spores tilbake til denne CD-en ved at de i forbindelse med produksjonen av CD-en ble påført et digitalt vannmerke.
- (3) Klomsæts forsvarer begjærte 12. februar 2013 gransking av en speilkopi som ble tatt av den PC som ble benyttet til å produsere den aktuelle CD-en. Formålet med granskingen ble angitt å være å undersøke sikkerheten ved produksjonen samt å finne ut hvor mange kopier av CD-en som ble produsert, hvilket utstyr som hadde vært tilkoblet PC-en, hvilke nett PC-en hadde vært tilkoblet, og hvem som hadde hatt tilgang til PC-en på forskjellige tidspunkter. Det ble opplyst at Stein A. J. Møllerhaug hadde sagt seg villig til å gjennomføre granskingen, om nødvendig hos politiet og eventuelt i samarbeid med den sakkyndige som politiet ville utpeke. Forsvareren anførte videre at granskingen ikke kunne skje under hovedforhandlingen uten uforholdsmessig ulempe, jf. straffeprosessloven § 270.

- (4) Møllerhaug var forut for begjæringen gitt tilgang til de deler av speilkopien som politiet mente var av interesse for saken. For øvrig hadde politiet vist til at speilkopien inneholder taushetsbelagte opplysninger vedrørende andre straffesaker. Forsvarer anførte at den begrensede tilgangen ikke var tilstrekkelig for formålet.
- (5) Oslo tingrett besluttet 20. februar 2013 at Møllerhaug skal gis tilgang til hele speilkopien. Partene og granskerne ble pålagt taushetsplikt under henvisning til at speilkopien kunne inneholde taushetsbelagt informasjon uten betydning for saken.
- (6) Påtalemyndigheten anket til Borgarting lagmannsrett, som ved kjennelse 22. februar 2013 forkastet anken. Lagmannsretten kom til at tingretten hadde foretatt en avveining av de kryssende hensyn i saken, og fant ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike denne.
- (7) *Påtalemyndigheten* har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Lagmannsretten har etter begjæring gitt anken oppsettende virkning, jf. straffeprosessloven § 382 første ledd. Påtalemyndigheten har i korte trekk gjort gjeldende:
- (8) Det foreligger saksbehandlingsfeil ved at lagmannsretten ikke har drøftet om det er rettslig adgang til å gi tilgang til taushetsbelagte opplysninger i andre straffesaker. Videre har lagmannsretten lagt feil lovforståelse til grunn.
- (9) Straffeprosessloven § 154 hjemler ikke gransking av materiale som er taushetsbelagt. Det er ikke grunnlag for ransaking hos politibetjenten som har disponert PC-en, for beslag eller for utleveringspålegg.
- (10) Påtalemyndigheten har lagt ned slik påstand:
- "Lagmannsrettens kjennelse oppheves."**
- (11) *Sigurd Jørgen Klomsæt* har inngitt merknader til anken. Han har ved sin forsvarer i korte trekk gjort gjeldende:
- (12) Lagmannsretten har vurdert alle relevante sider av saken og har riktig lagt til grunn at gransking av materiale som er underlagt taushetsplikt kan skje mot at den som deltar i granskningen, pålegges taushetsplikt. Påtalemyndigheten synes uriktig å legge til grunn at politibetjenten som har disponert PC-en er part i saken og at det er tale om ransaking eller beslag.
- (13) Klomsæt har lagt ned påstand om at anken forkastes.
- (14) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken er en videre anke over lagmannsrettens kjennelse. Ankeutvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og lovtolking, jf. straffeprosessloven § 388.
- (15) Tingretten har besluttet gransking av den aktuelle speilkopien ved privat antatt sakkyndig, jf. straffeprosessloven § 154. Etter bestemmelsen kan gransking skje på denne måten eller av siktede selv når dette kan skje "uten vesentlig ulempe eller betenkelighet". I beslutningen har tingretten uttalt:

"Retten viser til strpl. § 294 hvoretter retten har et overordnet ansvar for sakens opplysning. Slik saken nå fremstår kan gjennomgang av den aktuelle speilkopien ha betydning som bevis i saken. Beviset kan være vesentlig. Speilkopien kan inneholde taushetsbelagte andre opplysninger uten betydning i vår sak.

Retten pålegger derfor partene samt den/de personer som gransker innholdet taushetsplikt for slike opplysninger.

Bakgrunnen for rettens beslutning om utlevering av den aktuelle speilkopi fra Ole Jørgen Hafredals pc til Stein A. Møllerhaug er en avveining av de hensyn som knytter seg til konfidensielle hensyn i saker utenom vår sak og hensynet til at retten får et riktigst mulig bilde av faktisk art om tiltalte Klomsæt er ansvarlig for brudd på taushetsplikten."

- (16) Lagmannsretten forkastet anken og har i sin kjennelse uttalt:

"Tingrettens beslutning må forstås slik at den ikke har funnet slike grunner for å nekte bevismiddelet utlevert til den private sakkyndige, når utleveringen skjer mot at den sakkyndige er pålagt taushetsplikt for opplysninger på speilkopien som ikke har betydning for den aktuelle straffesaken. Behovet for å gjennomgå speilkopien er det nærmere redegjort for i forsvarerens granskingsbegjæring 12. februar, og tingretten vurderer speilkopien som et bevis i saken som 'kan være vesentlig.' Tingretten har foretatt en avveining av de kryssende hensyn i saken, og lagmannsretten finner ikke tilstrekkelig grunnlag for å fravike denne vurderingen."

- (17) Ankeutvalget bemerker at pålegget om taushetsplikt har hjemmel i straffeprosessloven § 159 annet ledd som bestemmer at "[r]etten kan pålegge dem som har deltatt i en gransking, plikt til taushet om hva de har iaktatt."

- (18) Som påpekt i Bjerke m.fl., Straffeprosessloven, kommentarutgave, 2011 side 575, løser bestemmelsen derimot ikke i hvilken grad gransking skal kunne skje når den vil kunne medføre at opplysninger som er undergitt taushetsplikt eller som av andre grunner skal holdes hemmelig, blir kjent. Om dette spørsmålet heter det i Straffeprosesslovkomiteens innstilling side 226:

"Bestemmelsen løser ikke spørsmålet om i hvilken utstrekning selve foretagelsen av en gransking kan være utelukket fordi granskingen ikke kan skje uten å åpenbare forhold som er undergitt taushetsplikt eller av andre grunner kan kreves hemmeligholdt. En gransking av militært område eller militære anlegg kan gi innblikk i forhold som bør holdes hemmelig av hensyn til rikets sikkerhet. En gransking av en privat bedrift kan føre til åpenbaring av en forretnings- eller driftshemmelighet. Gransking av en leges bøker eller sykejournaler kan føre til åpenbaring av ting legen har taushetsplikt om. Den svenske lov har i kap. 39 § 1 følgende bestemmelse: 'Vid syn må yrkeshemlighet ej röjas, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill.' For øvrig synes det ikke å være vanlig at lovgivningene har uttrykkelige bestemmelser om forholdet. Tilfelle som nevnt må forutsettes å forekomme meget sjelden i praksis, og komiteen har ikke funnet det nødvendig å gi noen uttrykkelig bestemmelse om dem. En antar at analogien fra de tilsvarende bestemmelser i vitnekapitlet vil gi den nødvendige veiledning. Lignende spørsmål oppstår for øvrig ved ransaking og beslag, ..."

- (19) Departementet fulgte komiteens utkast til bestemmelse uten å knytte noen merknader til spørsmålet, se Ot.prp. nr. 35 (1978–1979) side 157.

- (20) Om betydningen av at vitner er underlagt taushetsplikt, heter det i straffeprosessloven § 118:

"Uten samtykke fra departementet må retten ikke ta imot forklaring som vitnet ikke kan gi uten å krenke lovbestemt taushetsplikt han har som følge av tjeneste eller arbeid for stat eller kommune. Tilsvarende gjelder for vitne som har taushetsplikt som følge av tjeneste eller arbeid for familievernkontor, postoperatør, tilbyder av tilgang til elektronisk kommunikasjonsnett eller elektronisk kommunikasjonstjeneste, elektronisk kommunikasjonsinstallatør, eller statens

lufthavnselskap. Samtykke kan bare nektes om åpenbaringen vil kunne utsette staten eller allmenne interesser for skade eller virke urimelig overfor den som har krav på hemmelighold.

Etter en avveining av hensynet til taushetsplikten og hensynet til sakens opplysning, kan retten ved kjennelse bestemme at vitneforklaring skal gis selv om samtykke er nektet, eller at vitneforklaring ikke skal mottas selv om departementet har samtykket. Før retten tar slik avgjørelse, skal den gi departementet anledning til å redegjøre for grunnene for sitt standpunkt. Denne redegjørelsen skal meddeles partene.

Regelen i § 117 annet ledd gjelder tilsvarende."

- (21) Lagmannsretten har i sin kjennelse ikke drøftet om de aktuelle opplysninger er underlagt taushetsplikt etter straffeprosessloven §§ 61a – 61c. Tilsvarende inneholder kjennelsen ingen vurderinger av om straffeprosessloven § 118 må gis analogisk anvendelse på et tilfelle som dette. Det fremstår som uklart hvilke bestemmelser avgjørelsen er forankret i og hvilke vurderinger som er gjort i tilknytning til disse. Begrunnelsen er ikke tilstrekkelig til at ankeutvalget kan prøve lagmannsrettens lovtolkning. Lagmannsrettens kjennelse må etter dette oppheves.
- (22) Lagmannsrettens feil rammer også tingrettens beslutning. Etter ankeutvalgets syn er det hensiktsmessig at ny behandling skjer i tingretten. På denne bakgrunn oppheves også tingrettens beslutning.
- (23) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Tingrettens beslutning 20. februar 2013 og lagmannsrettens kjennelse 22. februar 2013 oppheves.

Kristin Normann
(sign.)

Tore Schei
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Riktig utskrift: